

**ДІН САЛАСЫНДАҒЫ
ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ ҚОЛДАНУДЫҢ
ЭТИКАЛЫҚ КОДЕКСІ**
Құндылықтарға бағдарланған көзқарас

(«Астана бейбітшілік декларациясы 2025» құжатының 23, 24-тармақтары
негізінде)

Астана, 2026

ТЕРМИНДЕР ГЛОССАРИЙІ

Технологиялық терминдер

Анықтамалары

LLM (Large Language Model / Үлкен тілдік модель)	Кең ауқымды мәтіндер қоры негізінде оқытылған, адам тілін ұғынып, оны генерациялауға қабілеті бар нейрожелілік модель.
Алгоритмдік біржақтылық	Машинаны оқыту алгоритмдерінің әділетсіз әрі алалаушылыққа сүйенген шешімдер шығаруына түрткі болатын жүйелі қателік.
Биоинженерия	Инженерлік қағидаттарды биология мен медицина салаларында қолдану. <i>Құжатта бұл ұғым этикалық тұрғыдан қадағалауды қажет ететін озық технологиялардың қатарына жатқызылған.</i>
Үлкен деректер (Big Data)	Өңдеуі дәстүрлі деректерді басқару жүйелерінің мүмкіндіктерінен асып түсетін ауқымды әрі күрделі деректер жиынтығы.
Жасанды интеллект (ЖИ)	Адам интеллектін қажет ететін міндеттерді атқара алатын бағдарламалық алгоритмдер мен жүйелер кешені.
Дербес деректер (РД)	Нақты бір адамға қатысты, оның кім екенін анықтау мақсатында қолданылуы мүмкін кез келген ақпарат. Кодекс аясында бұл ұғым екі санатқа бөлінеді: <u>Сәйкестендіретін дербес деректер</u> : негізгі ақпарат (толық аты-жөні, электрондық поштасы (email), телефон нөмірі, жеке сәйкестендіру нөмірі). <u>Сезімтал дербес деректер</u> : заңға сәйкес күшейтілген қорғауды талап ететін мәліметтер, оған адамның діни наным-сенімдері, рухани қажеттіліктері, денсаулық жағдайы мен биометриясы туралы деректер жатады.
Цифрлық инфрақұрылым	ЖИ жүйелерінің жұмысын қамтамасыз ететін физикалық және виртуалды құрамдас бөліктер (серверлер, деректер орталығы, байланыс желілері, дерекқорлар, энергетика нысандары, әзірлеу және қолдану қызметтері) кешені.
Шифрлау	Рұқсатсыз қол сұғудан қорғау мақсатында деректерді криптографиялық тәсілмен түрлендіру.

Этикалық-құқықтық және әлеуметтік терминдер

Анықтамалары

Верификация	Дәлдігі мен шынайылығын тексеру әрі растау.
Инклюзивтілік (инклюзивті диалог)	Қоғамның барлық топтарын, оның ішінде түрлі конфессияларды, ғылыми орта мен халықтың осал топтарын барынша тарту және олардың мүдделерін ескеру қағидаты.

Саналы келісім	Қолданушының тірі адаммен емес, ЖИ жүйесімен (алгоритммен) әрекеттесіп отырғанын нақты ұғынуын талап ететін қағидат. Әзірлеуші қолданушыға оның ЖИ-мен әрекеттесіп отырғанын (таңбалау, хабарламалар немесе сутанбалар арқылы) ашық ескертуге және мұндай өзара әрекетке одан нақты келісім алуға міндетті.
Синергия	Бірнеше фактордың бірлескен әрекетінің олардың жеке-жеке тигізетін әсерінің қосындысынан асып түсетін әсері.
Моральдық жауапкершілік субъектісі	Ерік бостандығы бар, жақсылық пен жамандықтың аражігін ажыратып, саналы түрде таңдау жасай алатын, сондай-ақ өз іс-әрекетінің салдарына жауап бере алатын тұлға.
Осал топтар	Әлеуметтік-экономикалық, физикалық немесе құрылымдық кедергілердің салдарынан қоғамнан оқшаулану, кемсітушілікке ұшырау немесе құқықтары шектелу қаупі жоғары халық санаттары (олардың қатарына әдетте денсаулық жағдайы бойынша мүмкіндігі шектеулі жандар, қарттар, балалар, босқындар, мигранттар және тұрмысы төмен азаматтар жатады).
Цифрлық теңдік	Барлық адамдардың технологиялық жетістіктерді тең дәрежеде қолдану мүмкіндігі.
Философиялық және діни терминдер	Анықтамалары
Діннің догматикалық аспектілері	Діндарлар үшін абсолют ақиқат саналатын дін ілімінің мызғымас негіздері. Олар діни заңдарды қалыптастырады және ненің қасиетті, неге жол берілмейтіндігін (күнә екенін) нақты айқындайды, олар өзгеріп отыратын әлеуметтік нормаларға қарай қайта қарастырылмайды.
Доктриналық негіздер	Нақты бір діннің негізін қалаушы догмалар мен қағидаттар жүйесі.
Моральдық релятивизм	Абсолют, әмбебап моральдық нормалардың бар екенін жоққа шығаратын және жақсылық пен жамандық ұғымдары толығымен салыстырмалы деп есептейтін философиялық-этикалық тұжырымдама.
Діни бедел	Дін қызметкерлері жүзеге асыратын діни басшылық/ тәлімгерлік, бұл олардың кәсіби және рухани жауапкершілігінің ерекше құзыреті саналады әрі оны жасанды интеллектке жүктеуге, беруге немесе онымен алмастыруға жол берілмейді.
Дінтанушы	Дінді әлеуметтік және мәдени құбылыс ретінде зерттейтін маман.
Қасиетті қызметтер	Белгілі бір діни ілімнің доктриналары мен дәстүрлеріне сай қасиетті саналатын немесе ең жоғары рухани мән берілген діни рәсімдер, салт-жоралар мен міндеттер ⁷
Дін саласы	Салт-жораларды, рухани тәрбиені және діни мекемелердің қызметін қоса алғанда, наным-сенім жүйелері айқындайтын қоғамдық және жеке өмір салалары.
Теология	Қасиетті мәтіндер мен рухани тәжірибені рационалды тұрғыдан пайымдау арқылы Құдайдың болмысын, діни ілім негіздері мен діни этика қағидаттарын зерттейтін жүйелі академиялық пән.

ПРЕАМБУЛА

Астана бейбітшілік декларациясы – 2025, 23-тармақ:

«Біз жаңа технологияларды, оның ішінде цифрлық технологияларды, жасанды интеллект пен биоинженерияны жауапкершілікпен қолдануға шақырамыз. Жасанды интеллектті кемсітушілік, араздық тудыру немесе адамның қадір-қасиетіне нұқсан келтіру мақсатында қолдануға жол берілмейді. Жасанды интеллектті адам құқықтары мен этикалық қағидаттарға сүйене отырып қолданудың халықаралық нормаларын әзірлеу қажеттігін атап өтеміз. ЖИ-ді дамытудағы прогресске қарамастан, шынайы жанаашырлық пен сүйіспеншілік тек адамға ғана тән айрықша қасиет болып қала беретінін, ал осы қасиеттерді дарыту адамзаттың гуманистік әрі рухани-адамгершілік тұрғыдан дамуының негізіне айналуға тиіс екенін мәлімдейміз».

Адамзаттың жасанды интеллект, үлкен деректер және биоинженерияның дамуынан туындаған бұрын-соңды болмаған технологиялық трансформация дәуіріне қадам басқанын, бұл технологиялар адам өмірінің барлық саласын түбегейлі өзгертіп, адамзат қоғамының қарқынды дамуына тың мүмкіндіктер ашатынын ***мойындай отырып;***

Жасанды интеллекттің әлеуметтік тұтастыққа ықпал етіп, білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік қорғау салаларының қолжетімділігін арттыратын тиімді құрал бола алатынын, сондай-ақ түрлі топтар арасындағы диалог пен өзара түсіністікке септігін тигізетінін ***растай отырып;***

Жасанды интеллект технологияларыны дұрыс басқарған кезде теңсіздікті азайтып, қоғамдық дискурс сапасын арттыру әлеуетіне ие екенін, сондай-ақ бірсарынды процестерді автоматтандыру арқылы өмір сүру сапасын айтарлықтай жақсартып алатынын ***терең ұғына отырып;***

Шынайы прогресс технологияның бізге беретін мүмкіндіктерімен ғана емес, оның адамның қадір-қасиетін қастерлеуге және адамзаттың рухани-адамгершілік құндылықтарын қорғауға қаншалықты қызмет ететінімен де өлшенетініне ***кәміл сене отырып;***

Осы Кодекс дін саласында жасанды интеллект технологияларын әзірлеу мен қолданудың этикалық мәселелеріне басты назар аударатынын, сондай-ақ

оны қауіпсіздікті қамтамасыз ету мен адамның қадір-қасиетін құрметтеудің іргетасы деп санайтынын **растай отырып**;

Әлемдегі күллі рухани дәстүрлердің өзегінде әмбебап адамгершілік императиві – «Өзіңе қалай қарағаның қаласаң, өзгеге де солай қара» дейтін Адамгершіліктің алтын ережесі жатқанын мойындай отырып, сондай-ақ оны кез келген технологиялық жаңашылдықты бағалаудың ең жоғарғы өлшемі ретінде **бекіте отырып**;

Технологиялық даму қарқынының этикалық және құқықтық нормалардың оған бейімделіп үлгеруінен айтарлықтай озып бара жатқанына, соның салдарынан инновациялар мен олардың салдарына деген моральдық жауапкершілік арасында үлкен алшақтық туындап отырғанына **алаңдаушылық білдіре отырып**;

Нейрожелілер мен озық технологияларды қолданысқа енгізу күрделі жаһандық сын-қатерлерді тудыратынын, сондай-ақ адам санасына ықпал ету, зияткерлік алгоритмдер арқылы адамның сенімі мен мінез-құлқын өзгерту сияқты тәуекелдерге әкеп соқтыруы мүмкін екенін, оның ішінде таңдау еркіндігіне, жеке өмірге қол сұқпау қағидатына, цифрлық теңдікті сақтауға және жеке бастың қауіпсіздігіне қатер төндіретінін **баса айта отырып**;

Жаһандық өзгерістер дәуірінде қоғам дамуындағы рухани-діни фактордың маңызы арта түсетініне сене отырып, сондай-ақ адамдар арасындағы қарым-қатынас сипатына терең ықпал ете алатын жаңа технологияларды қолданудың моральдық-этикалық негізін қамтамасыз етуде діни және рухани көшбасшылардың айрықша миссиясы бар екенін **атап көрсете отырып**;

Жасанды интеллект алгоритмдерін, кодтарын, деректерін, қосымшалары мен модельдерін қолданысқа енгізудің әлеуметтік, этикалық және рухани салдары үшін айрықша жауапкершілік қазіргі қоғамның бейнесін айқындайтын құралдарды жасаушылар ретінде технологиялық компаниялар мен корпорацияларға, сондай-ақ оларды әзірлеушілерге жүктелетінін **атап көрсете отырып**;

Кез келген технологияның тек адамзаттың ортақ игілігіне қызмет етіп, адамзат бауырластығы, өзара диалог, бейбіт қатар өмір сүру мен әлеуметтік татулық құндылықтарын нығайтуға тиіс екенін; өшпенділік, экстремизм және

кемсітушілік көріністеріне қарсы тұра отырып; адамның қадір-қасиетін бәрінен биік қою қажеттігін, ал бұл өз кезегінде цифрлық бейбітшілікті нығайтып, қоғамды ғаламтордағы жікке бөлінуден, арандатушылық пен жалған ақпараттан қорғау үшін рухани конфессиялар, ғылыми орта және технологиялық сектор өкілдері арасында инклюзивті диалог орнатуды талап ететінін **терең ұғына отырып**;

Кемсітушілікке жол бермейтін және адам тағдырына тікелей әсер ететін шешімдерді адамның өз бақылауында ұстауын қамтамасыз ететін жасанды интеллектті жауапкершілікпен қолданудың әмбебап қағидаттарын әзірлеу бастамасын **құптай отырып**;

Қазіргі заманның өзекті мәселелерін шешудің басты құралы ретінде рухани даналық пен сарапшылық білімнің **синергиясына ұмтыла отырып**,

Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясында (1948)¹ және адам құқықтары саласындағы басқа да негіз қалаушы халықаралық келісімшарттарда бекітілген гуманизмнің, ар-ождан және дін тұтыну бостандығының, сондай-ақ діни алуантүрлілікті құрметтеудің мызғымас қағидаттарын **негізге ала отырып**;

Адамның қадір-қасиетін, бейбіт қатар өмір сүруді, татулықты және діни әрі мәдени алуантүрлілікті құрметтеуді дәріптейтін тарихи «Жалпыға ортақ бейбітшілік және бірге өмір сүру жолындағы адамның бауырластығы туралы құжатта» (2019)², баяндалған жоғары гуманистік қағидаттарды **басшылыққа ала отырып**;

Цифрлық трансформация саласындағы жалпыға танылған халықаралық этикалық стандарттар мен бастамаларды, атап айтқанда ЮНЕСКО-ның Жасанды интеллекттің этикалық аспектілері туралы ұсынымы (2021)³, «Rome Call for AI Ethics» (2020)⁴ құжатын, Рим Папасы XIV Левтің «Magnifica

¹ Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы, БҰҰ Бас Ассамблеясының 1948 жылғы 10 желтоқсандағы 217 А (III) қарарымен қабылданған.

² 2019 жылы Абу-Дабиде Жоғары мәртебелі профессор, Әл-Азһардың Бас имамы әрі Мұсылман ақсақалдар кеңесінің төрағасы Ахмед әл-Тайеб пен Католик шіркеуінің марқұм басшысы, Қасиетті Рим Папасы Франциск қол қойған «Адамзат бауырластығы туралы құжат»

³ ЮНЕСКО-ның Жасанды интеллект этикасы жөніндегі ұсынымы, 2021 жылғы 23 қарашада қабылданған.

⁴ Rome Call for AI Ethics», 2020 жылғы 28 ақпанда Рим қаласында Папа өмір академиясы, Microsoft пен IBM компаниялары, ФАО (БҰҰ Азық-түлік және ауыл шаруашылығы ұйымы) және Италия Үкіметі қол қойған.

Humanitas» энцикликасын (2026)⁵ және Жасанды интеллекттің Азиломар қағидаттарын (2017)⁶, сондай-ақ жасанды интеллект саласындағы ұлттық заңнама мен реттеу механизмдерін *назарға ала отырып*;

Осы Кодекстың ережелері тек ұсынымдық сипатқа ие екенін, олар жалпы этикалық бағдарларды айқындайтынын және мемлекеттерге, діни бірлестіктерге, жасанды интеллект жүйелерін әзірлеушілерге, операторлар мен қолданушыларға ешқандай заңды міндеттемелер жүктемейтінін *растай отырып*;

Кодекс ережелері әр мемлекеттің ұлттық заңнамасы мен тиісті халықаралық міндеттемелерге сай іске асырылатынын *ескере отырып*;

Осы Кодекс ережелерін ерікті түрде ұстану күллі адамзат игілігі жолындағы технологиялар мен рухани дәстүрлер үндестігінің кепіліне айналатынына *сенім білдіре отырып*,

ОСЫ ЭТИКА КОДЕКСІ МЫНА ҚАҒИДАТТАРДЫ ЖАРИЯ ЕТЕДІ:

1. Адамның қадір-қасиеті мен рухани еркіндігін құрметтеу

Жасанды интеллект (ЖИ) жүйелерін қолдану және үйрету адамның қадір-қасиетін нығайтуға, ар-ождан еркіндігін құрметтеп, оның санасын қорғауға қызмет етуі керек. ЖИ ешқашан адамның жеке діни тәжірибесін, қасиетті рәсімдерді немесе діни беделді алмастыра алмайды; сонымен қатар, оны алгоритмдердің көмегімен психологиялық манипуляция жасау, эмоцияларына әсер ету, наным-сенімдерді қалыптастыру немесе бұрмалау үшін қолдануға тыйым салынады. Адамның ішкі рухани таңдауына технологиялар арқылы араласуға немесе кұзырлы діни басшылықтың рұқсатынсыз қасиетті жоралғыларды жасанды түрде жасауға мүлдем жол берілмейді. Жасанды интеллектінің талдамалық мүмкіндіктері, әсіресе жеке рухани сүйемелдеуді қажет ететін жағдайларда, адами эмпатияны, жеке рухани қатысуды және рухани тәлімгер мен сенуші арасындағы тікелей байланысты алмастыра алмайды. Адамның тумысынан берілген еркіндігі мен наным-сенім бостандығына мүлтіксіз құрмет көрсетіліп, қорғалуы шарт.

⁵ Қасиетті Рим Папасы XIV Левтің «Жасанды интеллект заманында адамды қорғау туралы» Magnifica humanitas энцикликасы, Ватикан, 2026 жылғы 15 мамыр.

⁶ Азиломар қағидаттары, 2017 жылғы қаңтарда Азиломардағы (Калифорния, АҚШ) конференцияда қабылданған.

2. Инклюзивтілік, теңдік және алуантүрлілікті сақтау

Діни салада жасанды интеллект жүйелерін әзірлеу, үйрету және қолдану барысында діни әрі дүниетанымдық алуантүрлілікке, ар-ождан мен наным-сенім бостандығына, сондай-ақ теңдік пен адамды кемсітпеу қағидаттарына құрметпен қарау негізге алынуға тиіс.

Дәстүрлі құндылықтардың әмбебап қалыптармен алмастырылуына жол бермей, адамды сеніміне, жынысына немесе ұлттық тегіне бола кемсіту және алгоритмдік біржақтылық тәуекелдерін барынша азайту үшін қажетті шаралар қабылдануы қажет.

ЖИ жүйелерін радикализмді, экстремизм мен терроризмді насихаттау, діни және өзге де араздықты өршіту, діндерді, нанымдарды, қасиетті нысандар мен діни рәміздерді қорлау, сондай-ақ жекелеген адамдардың немесе топтардың діни ұстанымы мен сеніміне бола қадір-қасиетіне нұқсан келтіретін контент тарату үшін қолдануға қатаң тыйым салынады. Жасанды интеллект жүйелерін қолдану рухани ағарту ісін дамытуға, өзара түсіністікке, бейбітшілік орнатып, қақтығыстардың алдын алуға, конфессияаралық диалог пен өзара құрметті нығайтуға, сондай-ақ цифрлық әлемдегі татулықты ілгерілетуге қызмет етуі керек, сонымен қатар, технологияларды идеологиялық мәжбүрлеу, саяси қысым көрсету, қоғамдағы сенімге сызат түсіру немесе цифрлық жікке бөлу құралы ретінде қолданудың кез келген түрінен тартыну қажет.

3. Адам бақылауы мен жауапкершілік (Қадағалау)

Жасанды интеллект моральдық жауапкершіліктің дербес субъектісі емес. Жасанды интеллект жүйелерінің көмегімен қабылданған шешімдерге қатысты моральдық жауапкершілік тек қана адамның мойнында болады. Жасанды интеллект жүйелерін әзірлеушілердің, операторлардың, иеленушілер мен қолданушылардың заңдық жауапкершілігі әрқайсысының рөлі мен іс-әрекетінің сипатына қарай, қолданыстағы заңнамаға сәйкес айқындалады.

ЖИ-ді діни салада қолданған кезде дәстүрлердің төл табиғатын сақтауға басымдық беріледі. ЖИ жасап шығарған діни контенттің алгоритмдер өнімі екені анық көрсетілуі шарт. Қасиетті мәтіндерден үзінді келтіру барысында қателіктерге жол бермеу және діни ілім негіздерін бұрмалап алмау үшін білікті мамандардың сараптамасына сүйенген жөн. Бұл ретте, тұлғаның рухани ақиқатты өздігінен пайымдауға деген ажырамас құқығы мен ар-ождан бостандығы мойындалады, ал ЖИ ұсынған тұжырымдар міндеттеуші емес, тек анықтамалық сипатқа ие болады.

4. Ашықтық және саналы келісім

Рухани салада адам мен ЖИ жүйелері арасындағы байланыс толық ашықтыққа негізделіп, адамның рухани дербестігіне деген құқығы жете құрметтелуге тиіс. Қолданушы кеңес беру, оқыту немесе мәтіндерді талдау жұмыстарын автоматтандырылған жүйе жүргізіп жатқаны туралы нақты ақпарат алуға құқылы. Алгоритмдік бұрмалаушылықтарды барынша азайту мақсатында LLM әзірлеушілері академиялық және сараптамалық орта мойындаған теологиялық әрі мәдени мұраның тексерілген цифрлық мұрағаттарын қолдана отырып, деректердің шынайылығы қағидатын басшылыққа алуы қажет. ЖИ-ді адамның сеніміне жасырын ықпал ету немесе психологиялық қысым көрсету үшін қолдануға мүлдем жол берілмейді.

5. Қауіпсіздік, деректерді қорғау және кері байланыс

Қолданушылардың діни ұстанымы мен рухани ізденістері туралы мәліметтерді қоса алғанда, дербес деректер мен өзге де құпия ақпаратты жинау және өңдеу жұмыстары дербес деректерді қорғау, жеке өмір құпиясы мен құпиялылықты сақтау саласындағы қолданыстағы заңнама талаптарына сай, тек заңды негізде жүргізілуі қажет.

Қателерді жедел түзету және деструктивті контенттің таралуына жол бермеу мақсатында операторлардың кері байланыс құралдарын енгізуі құпталады. Алгоритмдердегі діни ілім мәселелеріне қатысты кез келген өзгеріс теология, дінтану және технология саласындағы білікті сарапшылардың тексерісінен өтуге тиіс, бұл цифрлық ортада қолданушылардың рухани қауіпсіздігі мен діни дербестігін қорғауды қамтамасыз етеді.

Мұндай ақпаратты өңдеу барысында деректерді шифрлау, иесіздендіру және оларға заңсыз қол жеткізу, жария ету немесе теріс мақсатта қолдану тәуекелдерін барынша азайтатын өзге де тәсілдерді қоса алғанда, тиісті ұйымдастырушылық әрі техникалық қорғау шаралары қабылдануы қажет.

6. Әділеттілік пен цифрлық теңдік

Технологиялық прогресс қоғамдағы әлеуметтік алшақтықты одан әрі ушықтырмауға тиіс. ЖИ-ді дін және ағарту саласында қолдану инклюзивті сипатқа ие болып, халықтың барлық топтарына, соның ішінде әлеуметтік тұрғыдан осал топтарға білім мен қызметтердің бірдей қолжетімділігін қамтамасыз етуі керек.

Цифрлық технологияларға қолы жете бермейтін жандардың – карттардың, мүмкіндігі шектеулі азаматтардың және тұрмысы төмен топтардың қажеттіліктеріне тиісті назар аудару қажет. Цифрлық теңсіздікті азайтуға, сондай-ақ технологиялар мен білімнің бәріне бірдей қолжетімді болуына бағытталған бастамаларды іске асыру қатаң ұсынылады, өйткені мұндай қадамдар қоғамдық тұтастықты нығайтып, Біріккен Ұлттар Ұйымының Тұрақты даму мақсаттарына қол жеткізуге септігін тигізеді.

7. Этикалық сараптама мен ынтымақтастық

Рухани салада озық технологияларды (ЖИ, биоинженерия, үлкен деректер) әзірлеу және енгізу ғылыми-инженерлік қауымдастық, мемлекеттер, халықаралық ұйымдар, діни институттар мен азаматтық қоғам арасындағы тұрақты диалогты қажет етеді. Технологиялардың қоғамның рухани-адамгершілік ахуалына тигізетін ұзақ мерзімді әсерін бағалау мақсатында діни көшбасшылармен және қайраткерлермен бірлесе отырып, қоғамдық бақылау механизмдерін құру ұсынылады, сонымен қатар, жаңадан туындап жатқан тәуекелдер мен сын-қатерлерді алдын ала анықтап, олардың кері салдарын жұмсарту механизмдерін әзірлеу қажет. Бұл қадамдар қазіргі заманғы технологияларды жаһандық деңгейде этикалық тұрғыдан басқару жүйесін қалыптастыруға септігін тигізеді. ЖИ этикасы саласында білім беруді дамытуға және әлеуетті арттыруға, сондай-ақ технологиялар мен адамзаттың болашағы үшін ортақ жауапкершілік мәдениетін қалыптастыруға бағытталған бастамалар толықтай құпталады.

8. Тұлғаның рухани-адамгершілік тұтастығын сақтау

ЖИ технологияларын қолдану адамның жан дүниесін байытып, оны қолдауға бағытталуға тиіс.

Жасанды интеллектті адам эмоцияларына манипуляция жасау, олардың психологиялық немесе рухани мұқтаждықтарын теріс мақсатта қолдануға мүлдем жол берілмейді, сонымен қатар, адамды цифрлық тәуелділікке, қоғамнан оқшаулануға немесе зияткерлік жүйелерге патологиялық тәуелділікке ұрындыратын қосымшаларды жасап шығаруға қатаң тыйым салынады. Адамның еркіндігін, сана дербестігін және жауапты таңдау жасау қабілетін сақтап қалу үшін цифрлық ортадағы байланыс пен шынайы өмір арасындағы дұрыс тепе-теңдікті сақтау қажет.

9. Моральдық релятивизмді алгоритмдер арқылы ілгерілетуге жол бермеу

Жасанды интеллект жүйелерін дін саласында әзірлеу және қолдану – еркіндікті рухани дәстүрдің адамгершілік бағдарларынан ажырағысыз, жауапты таңдау ретінде ұғынуға негізделуі қажет. ЖИ жүйелері арқылы діни контентті жасап, тарату барысында тиісті догматикалық және этикалық аспектілердің бұрмалаусыз, дәл берілуін қамтамасыз ету қажет. Діни дәстүрдің ұстанымын барлық адамгершілік көзқарастар бірдей деген тұжырымдармен алмастыруға, сондай-ақ дәстүрде нақты моральдық бағасын алған іс-әрекеттерді этикалық тұрғыдан бейтарап етіп көрсетуге жол берілмейді. Бұл ретте, ЖИ технологиялары дінге күштеп сендіру, адамдарды немесе топтарды кемсіту, айыптау, сондай-ақ дүниетанымдық таңдау еркіндігін шектеу үшін қолданылмауы керек. Діни контентпен жұмыс істеу ар-ождан бостандығына, діни және дүниетанымдық алуантүрлілікке құрметпен қарау арқылы жүргізілуі керек.

Бұл қағидат әр мемлекеттің ұлттық заңнамасы мен тиісті халықаралық міндеттемелерін ескере отырып қолданылады.

10. Экологиялық жауапкершілік пен ұрпақ келешегі

Цифрлық инфрақұрылымның дамуы экологиялық этика мен табиғатты аялау қағидаттарымен үндесуге тиіс. ЖИ технологиялары адамзаттың ортақ үйін сақтап қалуға және келешек ұрпақтың қолайлы қоршаған ортада өмір сүру құқығын қорғауға қызмет етуі керек.

Жасанды интеллект жүйелерін әзірлеу және қолдану барысында тұрақты даму қағидаттарын басшылыққа алу кұпталады. Бұл қадам адамның Жер-Анаға қамқорлықпен қарап, оның ресурстарын сақтау жолындағы этикалық жауапкершілігінен туындайды, ал бұл, өз кезегінде, адамзат қауіпсіздігін, сондай-ақ дүние жүзіндегі тұрақтылық пен татулықты нығайтуға септігін тигізеді.

11. Дін саласында ЖИ-ді енгізу кезіндегі жауапкершілікті үлестіру.

Діндарлардың наным-сеніміне нұқсан келтірмеу үшін, әзірлеушілерге деректер қорын қалыптастыру, модельдер құру және ЖИ-ді үйрету барысында дінтанушы сарапшылармен бірлесіп жұмыс істеуге кеңес беріледі, ал діни бірлестіктер жасанды интеллектті дін мен доктрина мәселелеріне қатысты дербес беделі немесе түсіндіруші мәртебесі бар ақпарат көзі ретінде

қабылдамай, оны тек ақпарат беру, ағарту және мағынаны ашуға арналған қосалқы құрал ретінде ғана қолданған абзал.

Жасанды интеллекттің қоғамдық өмірдің барлық саласына тигізіп жатқан ауқымды ықпалы мен артып келе жатқан рөлін ескере отырып, мемлекеттер, саяси көшбасшылар, халықаралық және өңірлік ұйымдар өз құзыреті мен ұлттық заңнамасы аясында оны дін саласында жауапкершілікпен әрі қауіпсіз қолдануға қолайлы орта қалыптастырғаны жөн, бұл орайда ар-ождан және наным-сенім бостандығы, діни бірлестіктердің автономиясы қатаң сақталып, жеке деректердің қауіпсіздігіне кепілдік берілуге тиіс және технологияларды кемсіту мақсатында қолдануға мүлдем жол берілмеуі керек.

Қажет болған жағдайда, есептілік, құқықтық қорғау және халықаралық ынтымақтастықты қамтамасыз ету үшін қолданыстағы құқықтық және институционалдық механизмдерді жетілдірген абзал, бұл ретте жасанды интеллектті дін саласында қолданудың өзіндік ерекшеліктері мен тәуекелдері міндетті түрде ескерілуге тиіс, әсіресе, халықтың осал топтарын технологияларды теріс мақсатта қолданудан және зиянды цифрлық ықпалдан қорғау мәселесіне баса назар аударылуы керек.

Тиісті халықаралық ұйымдар мен Біріккен Ұлттар Ұйымы жүйесінің органдары жаһандық этикалық нормаларды қалыптастыруға және осы саладағы көпжақты диалогты үйлестіруге белсенді атсалысқаны жөн.

БІРЛІК, БЕЙБІТШІЛІК ПЕН ӨРКЕНДЕУГЕ БАСТАЙТЫН ЖОЛЫМЫЗ ОҢҒАРЫЛСЫН!

ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР КӨШБАСШЫЛАРЫ СЪЕЗИ ХАТШЫЛЫҒЫ

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АСТАНА ҚАЛАСЫ
2026 ЖЫЛ**